

- : Hølen, V. (2024). Så mye hadde jeg igjen – en personlig historie om å leve
- : med kreft. I Solbrække, K.N. og Bondevik, H. (red.), *Kreftoverlevelse på nye*
- : *måter* (s. 235–250). Forente Forlag AS / Scandinavian Academic Press.
- : DOI: <https://doi.org/10.62342/SAP.OA.2011>

KAPITTEL 10

Så mye hadde jeg igjen

En personlig historie om å leve med kreft

Vigdis Hølen

Før hadde jeg nøkler og koffert, billetter
Nå har jeg kart over en nedlagt verdensdel
og et ødelagt kompass
Det eneste jeg kan gjøre er å stå
akkurat
her. Utenfor
alle rom, men ennå
i tiden
Hva er tiden, spør du
Tiden er et punktum
der dette livet
begannte

Enhver fortelling har flere ulike begynnelser. Slik også med min historie som kreftsyk. Jeg kan la den begynne med de først vage, og deretter stadig sterkere smertene i hofte, bein og rygg. Jeg kalte det alder og tilpasset meg fortløpende. Drøyde litt med å begynne å gå hver gang jeg reiste meg fra stolen. Skaffet meg sykkel med lavere innsteg. Slike ting. Eller jeg kan definere begynnelsen som

en eksakt dato på sensommeren i 2018. Da satt jeg på fastlegens kontor og fortalte om kulen jeg hadde oppdaget i det ene brystet. Etter dette skjedde ting fort, og enda to begynnelse kan nøyaktig tidfestes: da jeg først fikk diagnosen brystkreft, og så – bare noen dager senere – fikk beskjed om at det var konstatert spredning til skjelettet. Smertene i rygg og hofter, som på dette tidspunktet var blitt invalidiserende, fikk dermed endelig sine rette navn: svulster og kompresjonsbrudd. Kort tid etter var jeg i gang med livsforlengende behandling. Jeg kommer altså ikke til å bli en kreftoverlever i betydningen kreftfri. Det jeg har heretter, er et liv *med* kreft.

Hadde jeg gått enda lenger tilbake i tid, kunne jeg latt denne historien begynne med å presentere den jeg var før jeg ble syk. Jeg ville fortalt om jobben min som universitetslektor og lærerutdanner. Om min faglige ballast: hovedfag i filosofi, med religionsvitenskap og historie som støttfag. Til slutt ville jeg skrevet om fagbøkene jeg har vært med på å forfatte, og om alle klasserommene jeg har undervist i – både i Norge og i diverse verdenshjørner fra Australia og Indonesia i øst, Frankrike og Sør-Afrika i sør til Canada, USA, Mexico, Cuba og Brasil i vest. Jeg ville fortalt hvor givende og lærerikt livet bak kateteret har vært, og lagt til at jeg levde et liv der jeg stadig var på farten til et annet sted. Undervise, lese, skrive, reise. Akkurat slik ville jeg ha det. Men så.

Når jeg nå løfter blikket, kan jeg se maksimalt tre måneder frem i tid. Det er omtrent så lang tid det går mellom hver kontroll. I disse mellomrommene skal jeg skape en ny tilværelse. Mitt gamle liv er forbi. Dette er en erkjennelse som bare langsomt har gått ordentlig opp for meg i all sin skrekkinngytende velde. Jeg nektet lenge å gi opp jobben min, jeg la planer for neste utenlandsreise, og jeg tok det for gitt at tilværelsen fortsatt skulle rette seg etter min vilje – uten at jeg hadde helt klart for meg hvordan jeg rent praktisk skulle få det til. Den enkle sannheten var at jeg var for

syk både til å jobbe og til å reise. Med tid og behandling fulgte slitsomme bivirkninger og ytterligere funksjonstap, og mens leiligheten min ble fylt opp av tekniske hjelpemidler og bæreposene fra apoteket ble stadig tyngre, ble jeg etter hvert tvunget til å innse at endringene sykdommen brakte med seg, var permanente og innebar irreversible omveltninger.

Den franske filosofen Jean-Paul Sartre beskriver det å være et menneske i verden som å stå på en scene, uten manus, uten å vite hvilken rolle man spiller, eller i det hele tatt hvilket stykke man er med i. Alt dette må man selv definere.

Ethvert individ skaper sin eksistens gjennom de valgene man tar for sitt liv: hvem man vil være, hva som skal ha verdi og mening i tilværelsen. Diagnosen og prognosene jeg fikk, innebar at det manuset jeg møysommelig hadde skrevet for mitt liv, resolutt ble nappet ut av hendene på meg og erklært ugyldig. Forestillingen var avlyst, og regissøren hadde fått avskjed på grått papir. Jeg sto fortsatt på scenen, men nå ribbet for replikker og sceneanvisninger. Den første innskytelsen var å forsøke å fortsette i samme rolle og stykke som før, bare med nødvendige tilpasninger for rullator, fatigue, sykehusopphold og alt det andre som fulgte med sykdommen og behandlingen. Dette fungerte på tankeplanet, men ikke i møte med realitetene. Regnestykket gikk ikke opp: Et liv var slutt, men jeg var ikke død. Ikke ennå.

Kreftdiagnosen var et radikalt brudd i min historie. For ikke å si et regelrett sammenbrudd. Det samme gjelder hver dør som etter hvert lukket seg for godt. Døren til arbeidslivet. Døren til drømmer og planer som strakte seg inn i en fremtid jeg ikke lenger hadde. Tiden krympet. Rommene for livsutfoldelse krympet. Hver stengte dør var et tap som direkte berørte hvordan jeg oppfattet og opplevde min identitet og min plass i verden. Jeg visste ikke lenger hvem jeg skulle være. Eller mer presist: hvem jeg *kunne* være. Jeg hadde en klar opplevelse av at verden ikke

tilhørte meg lenger. Dels fordi den var full av alt jeg hadde hatt og fremdeles ville ha, men ikke lenger kunne få. Dels fordi tilværelsen jeg nå fant meg selv i, på venterom og undersøkelsesbenker, var uoversiktlig og uforutsigbar, styrt av regler og koder jeg ikke hadde kjennskap til, og formidlet i et vokabular jeg ennå ikke behersket. Sist, men ikke minst fordi jeg snart skulle forlate alt sammen. Beskjeden om at jeg bare hadde noen få år igjen å leve, var en utmelding. Fra å være en aktiv deltaker i verden følte jeg meg nå som en observatør.

Jeg husker min første natt på Radiumhospitalet: På grunn av ryggsmertene klarte jeg ikke å ligge, verken helt eller halvveis, så jeg installerte meg med dyne og puter i lenestolen ved vinduet. Der satt jeg i mørket og kikket ut på byen. Verden der ute fortsatte som før, men var lysår unna. Slik følte det. Jeg var en astronaut, svevende mutters alene rundt i verdensrommet. Major Tom to ground control.

Som barn kastet vi håndfuller med småstein opp i lufta og forsøkte å ta imot dem igjen. Så mye hadde jeg. Så mye mistet jeg. Så mye fikk jeg igjen. Dette ble det store eksistensielle spørsmålet: Hva hadde jeg igjen?

Det umiddelbare og opplagte svaret var *ventetid*. På et konkret nivå gikk jeg fra venterom til venterom – til time hos onkolog og fastlege, for MR- og CT-undersøkelser, til stråling, blodprøver og beskjed om det neste som skulle skje. På et eksistensielt nivå var jeg plassert på dødens venterom uten mulighet til å komme ut igjen. Hva slags liv kan man leve der? Tilværelsen fremstod med en dobbelthet som var vanskelig å gripe med tanke og språk. På den ene siden det faktum at jeg måtte forberede meg på å dø snart. På den andre siden den tilsynelatende umulige oppgaven det var å skulle skape mening i et liv hvor dette var premisset.

I den aller første lamslåtte fasen ga overlevelsestrategien seg egentlig selv: Jeg gjorde det jeg kjente at jeg måtte for å komme

gjennom dagene, enten det var å google, gråte, glane i veggen eller gjemme meg under dyna. Jeg innså fort at det jeg mer enn noe annet kom til å trenge, var tillit til meg selv, tillit til at jeg kom til å takle det jeg stod overfor, uansett hvordan fortsettelsen ville bli. Å plutselig ha merkelappen “alvorlig syk” plasserte meg i et landskap som var ukjent og kaotisk. Fremtiden oppløste seg i tykk tåke, og å leve med en slik gjennomgripende usikkerhet er en krevende øvelse. Hvor skal man feste blikket når man står alene midt inne i tåkeheimen? Hva skal man holde seg fast i, alene på et lite isflak langt til havs? Det fremstod som opplagt at svaret måtte være meg selv, rett og slett fordi jeg var den eneste konstanten.

Dette høres kanskje ensomt ut. Det er i så fall fordi det *er* ensomt. Uhelbredelig og livstruende sykdom kommer med en eksistensiell ensomhet jeg var uforberedt på. Jeg er velsignet med et solid sosialt nettverk av familie og venner, og de mobiliserte da jeg ble syk. Og gjør det fortsatt. Men deler av livsveien skal man gå alene. «Å bror, det er merkelig ensomt å dø», skriver Jens Bjørneboe i diktet «Dødssangen» (Bjørneboe, 1977, s. 148). Slik er det. Ansikt til ansikt med vår egen død er hver av oss helt, helt alene. Det betyr ikke at menneskene rundt oss plutselig er overflødige eller uviktige. Men det betyr at det åpner seg rom der ikke engang de nærmeste har adgang. Så kan man si, som mange gjør i et forsøk på å trøste, at hvem som helst kan når som helst bli påkjørt av en buss. Ingen er garantert en morgendag. Og det er jo helt sant. Forskjellen er at jeg vet at det faktisk er en buss på vei; den holder stø kurs og høy fart og kommer til å meie meg rett ned. Den vil dessuten ta meg igjen lenge før jeg har rukket å bli en gammel dame. Så det svarer jeg hver gang noen kommer trekkende med den evinnelige bussen (som tydeligvis tar mange menneskeliv hvert år). Det jeg egentlig har lyst til å si, men som blir for brutalt, kan jeg heller skrive her: Ikke tenk

at du må trøste meg. Det finnes ingen trøst. Heldigvis kan det likevel finnes håp. Det skal jeg komme tilbake til.

Paradoksalt nok ble *tiden* det første halmstrået jeg kunne gripe fatt i, siden det eneste jeg hadde en viss oversikt over, var helt korte tidsintervaller. Jeg begynte bevisst å forholde meg kun til disse. Fra nå og til CT-undersøkelse om fem dager. Fra nå og til jeg skrives ut fra sykehuset. Hva som kom etterpå, øvde jeg meg på å bare la ligge helt i fred i mørket der fremme. Det fantes en viktig erkjennelse i bunnen av en slik oppdeling, nemlig at den situasjonen jeg stod i, med alle sine implikasjoner og konsekvenser, var altfor stor og uhåndterlig til at jeg kunne ta inn alt på en gang. Å forsøke å se for seg summen av det hele førte rett inn i motløsheten; hvordan skulle jeg orke alt sammen? Så jeg byttet ut «alt sammen» med overkommelige biter tid og virkelighet. Det var en slags selvalgt nærsynthet, og det fungerte.

Jeg har siden jeg lærte å lese i femårsalderen, brukt litteratur til alt mulig. Til å forstå verden. Til å gjøre den større, dypere og mer mangfoldig. Til å tenke nye tanker. Til å gi språk og perspektiver til egne erfaringer og forestillinger. Som arena for fantasi og kreativitet. Som terapi og trøst, eller ren eskapisme. Alt dette hadde jeg god bruk for når jeg trengte pause fra meg selv og det mest slitsomme tankespinnet. I de første dagene etter å ha fått diagnosen hadde jeg imidlertid ikke konsentrasjon nok til å lese. Litteraturen, en så essensiell del av mitt liv og hver eneste dag, var plutselig et avstengt område. Det hadde jeg aldri opplevd før. Ordene glapp like fort som jeg rakk å lese dem. Heller ikke filmer eller serier klarte jeg å følge med på. Ikke før jeg ganske tilfeldig kom over den britiske versjonen av *Celebrity Big Brother*, hvor kjendiser fra glemmeboken villig stilte opp i en konkurranse hvis eneste poeng var å få dem til å te seg som idioter. Det hele ispedd hulkegråt, tilløp til slåssing og eviglange krangler med utestemme på grunn av slitte hair extensions, mangel på stangselleri

og krav om å vaske eget undertøy. På en merkelig måte fungerte dette absurde teateret som tankeflukt og tivolispeil for kaoset i mitt eget hode. Jeg rakk å se et pinlig stort antall episoder før jeg klarte å vende tilbake til litteraturen. Det var usigelig godt å være hjemme igjen.

Det jeg langsomt arbeidet meg frem mot, var aksept av den situasjonen jeg med ett befant meg i. Erkjennelsen av at dette faktisk skjer, med meg, nå. Det går ikke over. Jeg skal dø. Og mens jeg venter på det, kommer jeg til å bli sykere og sykere. Alt jeg skulle og ville, er avlyst. Jeg forstår at omgivelsene mine kanskje opplevde det som voldsomt at jeg uttrykte det på slike måter. Fra mitt ståsted lå det imidlertid – og ligger det fortsatt – ikke så rent lite frihet i dette: å ikke gjemme noe bort, ikke pakke det inn til det er ugjenkjennelig, ikke fargelegge det rosa eller late som om det er noe annet enn det faktisk er. Å takle sykdommen begynner for meg med konstateringen: Slik er det. Slik ble det. Slik er livet mitt nå.

Helge Torvund har skrevet vakkert og presist om dette (Torvund, 2016, s. 276):

Min tanke var:
 Dette kjem til å bli som det blir.
 Dette er som det er.
 Ein stor tillit steig i meg,
 Ikkje ein tillit til at eg kom til å verta frisk,
 eller at noko bestemt skulle skje.
 Eg hadde ingen haldepunkt
 utan dette eine.
 Ei kjensle av at
 når det mørknar kring hjarta,
 og tida krympar inn
 så må ein omfamna skrekken

og overgje seg
 til ein avsindig tillit.
 Ein tillit til at
 det aller beste eg kunne gjera
 var å vera der,
 vera til
 i det som er.

Da jeg først fikk diagnosen, googlet jeg meg ganske raskt frem til strategier og tenkemåter jeg forkastet. Jeg bestemte meg for eksempel raskt for å la norsk helsevesen bestemme hvert skritt på veien når det gjaldt medisinsk oppfølging og behandling. Jeg orket ikke tanken på å bruke den tiden jeg hadde igjen, til å søke etter *den* utenlandske klinikken, *den* behandleren, *det* remediet som kanskje, kanskje kunne gi meg bedring eller flere dager. Panikkangsten forekom meg å ligge som en mørk drivkraft i en slik jakt, og jeg visste at det var noe jeg ikke ville orke. Dette har til min forbauselse vært smått provoserende for enkelte. Som i: Jammen, *vil* jeg ikke bli frisk? For et spørsmål. Jo. Men letingen ville krevd langt mer enn jeg kan og er villig til å gi av krefter, penger og tid. Derfor.

Jeg må imidlertid understreke at jeg har respekt for enhver som velger å legge ut på en slik jakt på helbredelse. Mer enn noe annet tror jeg at vi også som pasienter er skrudd sammen forskjellig og har såpass ulik bagasje med oss at det å takle alvorlig sykdom nødvendigvis må være en individuell øvelse. Når jeg velger å fortelle min historie, og til og med opplever det som viktig å gjøre det, er det fordi jeg i den første tidens frenetiske googling ikke fant noe som lignet det som etter hvert ble min måte å være i verden på som kreftsyk. Jeg fant nok av dietter og andre metoder som skulle gjøre meg frisk (spis dette! Ikke spis dette!), ved siden av informasjon om behandlingsmuligheter

som var tilgjengelige utenfor Norges grenser, og som noen mente kunne utrette mirakler. Jeg fant dem som forklarte meg at kreften skyldtes min egen negative tankegang, og som gjerne ville gi meg oppskriften på å skulle tenke seg frisk. Ikke minst var nettet fullt av stemmer som fortalte meg at kreften kunne være en velsignelse i forkledning, for nå satte man endelig ordentlig pris på livet, nå levde man hver dag som om det var den siste, nå luktet man på roser og danset på dem etterpå. Alt takket være kreften, som sørget for å sette alt i sitt rette perspektiv. Heretter var hver dag en gave! Det følte som om det bodde en påståelig livscoach under hver stein jeg snudde, hver av dem med et uutømmelig lager av banale slagord og krampaktig optimisme. Jeg hadde ikke bruk for det.

Det jeg trengte, var noen som snakket høyt om ting jeg følte at man stort sett bare listet seg taust forbi. Om de dagene da jeg var så syk og motløs at jeg ikke ønsket flere dager i det hele tatt, for eksempel. Jeg trengte noen som ga språk til det mørket som åpnet seg i meg – uten å svartmale, men også uten å pynte på noe. Jeg trengte noen som klart og tydelig slo fast: Dette er realitetene. Jeg savnet stemmer som snakket helt åpent om døden – både dødsbevissthet, dødsangst og dødslengsel. Å snakke sant om kreft innebærer nødvendigvis at tanker, erfaringer og følelser rundt disse temaene ikke kan være forbudt område. Det betyr ikke at man skal flytte inn i de mørkeste rommene, det betyr bare at de må erkjennes og gis plass. Noen dager er det paradoksalt nok der jeg trenger å være, for sorgen skal verken fortrenkes eller behandles som om den er giftig eller farlig. Jeg ser ingen farbar vei *utenom* livssorgen. Som med all annen sorg skal jeg *gjennom* den.

Jeg har etter hvert møtt veldig mange, både pasienter i samme situasjon som meg og mennesker som er blitt friskmeldt etter kreft, som kvier seg for å snakke om sykdommen på andre

måter enn den optimistiske og positive. Dette gjelder ikke minst de som er blitt kreftfrie, men som lever med smerter, plager og begrensninger etter både sykdom og hardhendt behandling. For også denne gruppen kan oppleve at det livet man levde før, er over for alltid. Det kan være en nådeløs erkjennelse å skulle ta innover seg. Men man tier. Man er engstelig for å fremstå som utakknemlig, for man er jo en overlever! Man vant kampen mot kreften. Man er ikke bare heldig, man er en helt!

Jeg skulle ønske at vi ikke ordla oss på denne måten: å vinne eller tape kampen mot kreft. Det ligger en fordeling av skyld i en slik måte å snakke på: ære og applaus til den som vinner, skam til taperen som var for svak eller ikke kjempet hardt nok. Et slikt ansvar for egen skjebne synes jeg vi kan bli enige om å løfte vekk fra skuldrene til den syke. Min kamp – om jeg nå skal holde meg til dette bildet – er ikke mot kreften som sådan. At jeg har tålt behandlingen relativt godt så langt, er for eksempel ikke et resultat av noen bevisst innsats fra min side, og det gjør meg verken til helt eller skurk. Det gjør meg ganske enkelt heldig. Jeg har omtrent like mye påvirkningskraft på antall kreftceller og svulster i min egen kropp som jeg har på mengden nedbør i Drammen kommende døgn. Med kroppen deltar jeg i en kjemisk og biologisk konkurranse som fungerer etter regler min bevisste viljekraft ikke kan påvirke. Jeg trakk et av de korte stråene. Så enkelt og så komplisert. Selvfølgelig kan det føles både urettferdig og sårt å være den som går hjem uten gevinst, når «alle» rundt meg bærer på fruktkurver og digre teddybjørner. Det er i dette den «egentlige» kampen mot kreft utspiller seg for min del: i møte med de konsekvensene sykdommen og behandlingen får for min livsutfoldelse og livskvalitet. Jeg innrømmer at jeg noen ganger logger av, grønn av misunnelse og med klump i halsen, når Facebook-feeden min fylles av bilder og rapporter fra oppstarten av et nytt studieår. Eller når det dukker opp bilder fra «mine»

steder rundt omkring i verden, og vissheten om at jeg har vært der for siste gang, treffer meg som en ørefik.

Heretter
 er kroppen beboelig bare
 når den er gjort følelsesløs for seg selv
 Jeg bedøver den to ganger i døgnet,
 gir den bleke tabletter
 Et raslende drammeglass hver tolvte time
 Så ligger jeg helt stille
 Grådig ventende, helt
 til, endelig –
 Kjølig septemberregn slukker ulmende bål og prikker
 vennlig
 mot febertanker og søvnløshet
 Bærer meg et stykke
 Slik man bærer et barn som har gått seg vill i gråten

Blant de filosofiske retningene som rent personlig har opptatt meg mest siden studiedagene, er den tidligere nevnte eksistensialismen, med Søren Kierkegaard og Simone de Beauvoir i spissen. Begge to er fortsatt med i reisefølget mitt. Men de har etter at jeg ble syk, fått selskap av stoikere som Epiktet, Seneca og Marcus Aurelius. Hos stoikerne fant jeg praktiske og lettfattelige verktøy som viste seg å være nyttige i mitt nye liv som kreftpasient. Stoisismen er fremfor alt en filosofi som skal *brukes* i en praktisk virkelighet; den inneholder lite teoretisk akrobatikk, men gir konkrete instruksjoner som kan utforskes og utprøves. Dette appellerte til meg der jeg kavet omkring i en hverdag jeg ikke kjente igjen.

For det er jo ikke sant at alle andre fikk premie og diplom, mens jeg som den eneste stod tomhendt igjen. Dette kan også tenkes på helt andre måter. Lars Saabye Christensen skriver i

romanen *Byens spor: Skyggeboken* at «i dag er jeg befridd. Jeg har ikke skyld i noe. Ingenting kan jeg bebreides for. Det er bare tilfeldighetene som herjer med meg» (Christensen 2019, s. 303). Slik beskriver han sin umiddelbare reaksjon på å få diagnosen beinmargskreft. I min sammenheng er Saabye Christensens perspektiv en viktig påminnelse om at det til syvende og sist koker ned til hvordan man *velger* å forholde seg til det som hender. Det gjelder særlig alt det man ikke kan kontrollere eller påvirke.

I det korte og lettleste verket *Enchiridion* (utgitt på norsk med tittelen *En håndbok i livskunst*) tegner Epiktet et oversiktlig kart over den stoiske veien til indre ro og et godt liv. Premisset som legges til grunn, er enkelt, nemlig skillet mellom det som ligger innenfor, og det som ligger utenfor min kontroll. Alt det som ikke lar seg kontrollere av min vilje, må jeg slippe taket i. Videre må jeg være bevisst på at det er mine egne fortolkninger av det som skjer, som gjør det til noe bra eller dårlig. En helt enkel øvelse kan være å finne ut hva som er hva. Jeg kan for eksempel ikke endre det faktum at jeg har kreft, men jeg kan velge hvordan jeg forholder meg til å være kreftsyk. «Sykdom er et hinder for kroppen, men ikke for evnen til å ta valg, med mindre det er valget ditt», skal Epiktet ha sagt. Jeg kan velge å tenke at jeg aldri kommer til å være glad igjen, noensinne. Men jeg kan også velge å tenke at det fortsatt finnes mange ting å glede seg over og være takknemlig for. Jeg kan tenke at alt er håpløst. Eller jeg kan tenke at håp kan dreie seg om andre ting enn å bli frisk. Som gode dager uten for mye smerter og ubehag. Netter med søvn og hvile. Energi og pågangsmot nok til å utfolde seg på måter jeg finner meningsfulle og givende (som å skrive denne teksten). Krefter til å være sosial med menneskene jeg er glad i. Og så, ved slutten av min historie: håpet om en rolig, vennlig og verdig utgang på livet.

Stoikernes ideal er et menneske som står støtt uansett hvor mye det stormer, og som har en ro i seg selv som ytre hendelser

ikke kan rokke ved. Det er et ideal som gir mening for meg, her, nå, i livet som kreftpasient.

Etter den første tidens unntakstilstand måtte jeg finne et sted å kaste anker. Jeg kaster det her. I det jeg fortsatt kan styre. For noe har jeg faktisk igjen. Noe som gjør at jeg fremdeles kan si at jeg er meg selv, og at også dette livet er mitt. Litteraturen finnes fortsatt, og langt fra bare som rømningsvei. Den finnes som en nærmest eksistensiell størrelse, som en måte å være i verden på. Med stoicismen som utgangspunkt er litteraturen en kilde til stadig nye fortolkningsmuligheter. Alt jeg ikke fant ved å google strategier for å leve med kreft, fant jeg hos Bjørneboe, Torvund og Saabye Christensen samt en lang, lang rekke andre forfattere som ikke er nevnt her. I tillegg har jeg selv skrevet gjennom hele sykdomsperioden, noe som blant annet har resultert i en ganske tykk bunke med dikt. Dette, både å lese og skrive, er et rom jeg kan ta med meg overalt og gå inn i når jeg vil. Deler av teksten du leser nå, er for eksempel blitt til på ulike venteværelser på Drammen sykehus, og ikke så rent lite av den er produsert i liggende stilling med iPad og diktafon. Det gjelder å finne farbare veier gjennom det man er kastet ut i, og om å ha pålitelige metoder tilgjengelig i møte med alt som må håndteres, utholdes, bearbeides og tenkes gjennom. Kanskje kan man til og med arbeide seg gjennom livssorgen og forsone seg med slutten på sin egen historie.

Avslutning og ny begynnelse

Jeg sa innledningsvis at enhver historie har mange ulike begynnelser. Det samme kan sies om avslutninger. Det er mai måned 2023 når jeg skriver dette, og jeg har nettopp fått beskjed om at de siste MR-bildene viser kreftceller på ny fremmarsj. Medisinene jeg gikk

på frem til i dag tidlig, er derfor oppsagt med umiddelbar virkning, og et nytt behandlingsregime skal innledes med sprøyter så fort en av sykepleierne her har ledig tid. På etter hvert rutinert vis fester jeg mitt nærsynte fremoverblikk på neste sprøyte om to uker og setter en mental strek over alt som måtte komme etter dette.

Men med det langsynte bakoverblikket bytter jeg ut stolen i sykehuskorridoren med orkesterplass i Finlands nasjonalopera og spoler tilbake til 19. mai 2018. Da var kreften ennå ikke oppdaget, men jeg var plaget av stadig mer intense smerter i hofte og rygg, og akkurat denne kvelden kjente jeg på en type smerte jeg ikke hadde opplevd før. Jeg satt på første rad og tømte håndvesken for smertestillende mens Richard Wagners siste opera, *Parsifal*, foldet seg ut på scenen foran meg. Utenfor operahuset var det mild og vakker vårkveld i Helsingfors, og jeg var på det som skulle bli min aller siste utenlandsreise. Det visste jeg ennå ikke der jeg satt, midt i musikken, midt i historien om Parsifal, den troskyldige dåren som forbannes og må vandre omkring i årevis før han finner veien tilbake til gralens rike. Der redder han den sårede kong Amfortas og blir selv gralsriddernes nye konge, takket være sin evne til medlidenhet og sitt hellige spyd. I *Parsifal* finnes både det mystiske og det magiske, og store temaer som skyld og skjebne, lidelse og dødslengsel, medfølelse og søken etter det hellige. Det er mektig og storslått, og akkurat der og da fantes bare dette: smerte og begeistring.

Fra her jeg nå sitter og betrakter det hele, gir det mening å tenke nettopp denne kvelden som en symboltung begynnelse på historien jeg nettopp har fortalt. Selv om det akkurat nå ligner mest på en avslutning.

Litteratur

- Aurelius, M. (2006). *Meditations*. Penguin Books.
- Bjørneboe, J. (1995). *Samlede dikt*. Gyldendal
- Christensen, L.S. (2019). *Byens spor: Skyggeboken*. Cappelen Damm.
- Epictetus. (2004). *Enchiridion*. Dover Publications Inc.
- Epictetus. (2014). *Discourses, Fragments, Handbook* (R. Hard, overs.). Oxford University Press.
- Farnsworth, W. (2018). *The Practicing Stoic: A Philosophical User's Manual*. David R. Godine.
- Holiday, R. & Hanselman, S. (2020). *Lives of the Stoics: The Art of Living from Zeno to Marcus Aurelius*. Profile Books.
- Jensen, J.O. (2020). *Stoisk ro: Livsvisdom for vår tid*. Cappelen Damm.
- Sartre, J.P. (1993). *Eksistensialisme er humanisme* (C. Hambro, overs.). Cappelen.
- Scruton, R. (2021). *Wagner's Parsifal: The Music of Redemption*. Penguin Books.
- Seneca. (2007). *Dialogues and Essays* (J. Davie, overs.). Oxford University Press.
- Torvund, H. (2016). *Alt brenner*. Aschehoug.

